

ROZDZIAŁ 6

RAPORTOWANIE

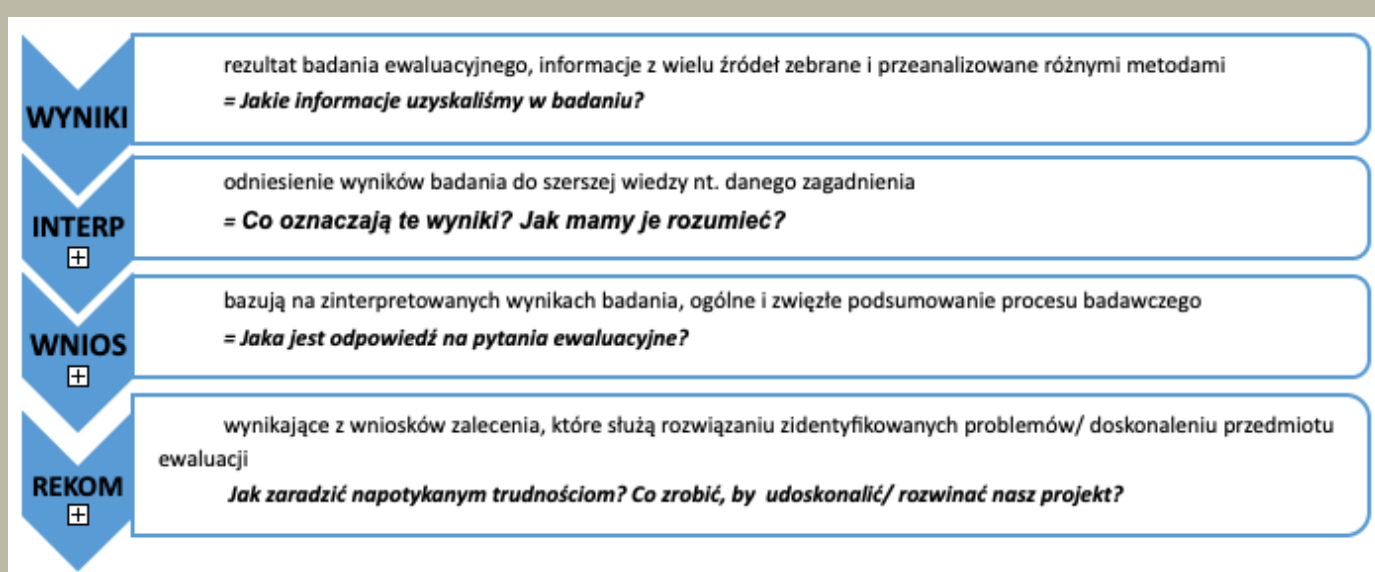

VI. RAPORTOWANIE

6.1. Jak wykorzystać wyniki analizy danych?

Po zakończeniu etapu analizy danych jakościowych i ilościowych dysponujesz dużą ilością informacji, które trzeba dobrze i zarazem mądrze wykorzystać. Dane te powinny się przełożyć na wiedzę, która umożliwi Ci podejmowanie **trafnych decyzji** w zakresie zarządzania projektem (np. jak lepiej dostosować go do potrzeb odbiorców, jak osiągnąć zbliżone efekty przy wykorzystaniu mniejszych zasobów, jak uzyskać możliwie największy wpływ i trwałość wypracowanych rezultatów).

Schemat 3. Zależności między wynikami (rezultatami analizy danych) a ich interpretacją, wnioskami i rekomendacjami.

W oparciu o **wyniki** przeprowadzonych analiz wyciągamy **wnioski**, które odnoszą się do zjawisk czy problemów **zidentyfikowanych** podczas ewaluacji. Wnioski te dotyczą przede wszystkim tych **zagadnień**, które obejmowały **pytania ewaluacyjne**, ale mogą też obejmować kwestie, które zostały **dotatkowo zdiagnozowane** podczas badania.

W raporcie ewaluacyjnym przedstawiamy nie tylko **wyniki** badania ewaluacyjnego, lecz także ich **interpretację** (czyli odniesienie do szerszej wiedzy nt. badanego zagadnienia), **wnioski** wypływające z uzyskanych danych oraz towarzyszące im **rekomendacje**. Powyższy schemat prezentuje zależności zachodzące pomiędzy tymi elementami. Aby ułatwić sobie przejście przez ten proces, możemy się posłużyć pytaniami, które towarzyszą kolejnym etapom (w powyższym schemacie oznaczono je kursywą).

Z kolei poniżej zamieszczono przykład procesu formułowania wniosków i rekomendacji, dotyczących projektu szkoleniowego skierowanego do NEETs (wyniki odnoszą się do ilościowej części badania).

NARZĘDZIE 8. PORÓWNANIE PRZYKŁADOWYCH WYNIKÓW, ICH INTERPRETACJI, WNIOSKÓW I REKOMENDACJI

WYNIKI	• Szkolenia zawodowe odpowiadały na potrzeby 71% ich uczestników/czyń.• Szkolenia z zakresu kompetencji miękkich były przydatne dla 63% ich odbiorców/czyń.• 85% osób pozostających bez pracy od 6 do 12 miesięcy chce wziąć udział w szkoleniach zawodowych, a 64% w szkoleniach z kompetencji miękkich.• 26% osób bezrobotnych od 6 do 12 msc. i 9% osób długotrwale bezrobotnych (tj. od 3 do 5 lat) wyraziło chęć uczestnictwa w ww. szkoleniach.
INTERPRETACJA WYNIKÓW	• Badanie potrzeb grupy docelowej umożliwiło dostosowanie oferty szkoleniowej do jej oczekiwań.• Dłuższy czas pozostawania bez zatrudnienia wpływa na obniżenie motywacji odbiorców/czyń projektu do udziału w szkoleniach aktywizujących. Jest to efekt braku wiary w możliwość znalezienia pracy, który nasila się w miarę upływu czasu.
WNIOSKI	• Obie formy wsparcia o charakterze szkoleniowym, których celem była aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych, były użyteczne i adekwatne do potrzeb większości odbiorców.• Osoby, które krócej pozostawały bez pracy były bardziej zainteresowane udziałem w szkoleniach aktywizujących niż długotrwale bezrobotni.
REKOMENDACJE	• Zwiększenie stopnia adekwatności oferowanych w projekcie form wsparcia do potrzeb osób długotrwale bezrobotnych poprzez np. pogłębione badanie oczekiwań tej grupy odbiorców/czyń, zaoferowanie im doradztwa zawodowego, staży oraz indywidualnego wsparcia trenera pracy, a także kontaktu z osobami, które znalazły zatrudnienie po upływie dłuższego okresu czasu.• Zwiększenie stopnia użyteczności prowadzonych szkoleń dzięki zmianom w zakresie ich programu, czasu trwania oraz sposobu prowadzenia polegającym na ... (trzeba zaproponować konkretne modyfikacje w tych obszarach, na które np. wskazywały osoby badane),, ako aj okamžitým kontaktovaním s ľuďmi, ktorí si našli prácu po dlhšej dobe.

Należy pamiętać o tym, by podczas formułowania wniosków wziąć pod uwagę różne uwarunkowania związane z badaniem ewaluacyjnym np. **zastosowane metody** (jakościowe, ilościowe), sposoby **doboru prób** czy stopień **responsywności** (poziom zwrotu ankiet), które mogą prowadzić do **ograniczeń** we wnioskowaniu.

ZASADY FORMUŁOWANIA WNIOSKÓW:

- Traktuj swoje wnioski **krytycznie** i z **dystansem**, stale poszukując **alternatywnych wyjaśnień** stwierdzonych zjawisk. Zawsze warto skonsultować sformułowane przez siebie wnioski z inną osobą, najlepiej bardziej doświadczoną, która – dzięki temu, że nie była zaangażowana w prowadzoną ewaluację – spojrzy na nie świeższym okiem niż Ty;
- Upewnij się, że poprawnie **interpretujesz** wypowiedzi osób badanych np. poprzez **konfrontowanie** z nimi sformułowanych **wniosków**. Jeśli nie masz **całkowitej pewności** co do danego wniosku, „zmiękczyć” go poprzez stosowanie określeń „**prawdopodobnie**”, „**możliwe, że**”, „**być może**”.
- Nie **uogólniaj wniosków** na populację (tj. osoby, które nie wzięły udziału w badaniu), jeśli posługiwałeś/aś się metodami jakościowymi lub badana przez Ciebie próba nie była losowa.

O tym, jak unikać błędów we wnioskowaniu, dowiesz się z naszego [zdalnego kursu](#)

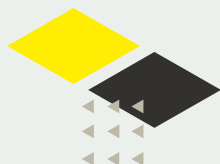
JAK DOBRZE FORMUŁOWAĆ REKOMENDACJE?

- Pogrupuj je **tematycznie** (np. zarządzanie projektem, współpraca z partnerami, realizowane działania, efekty projektu).
- Odnoś je zarówno do **słabych**, jak i **mocnych** stron przedmiotu ewaluacji. Nie koncentruj się wyłącznie na negatywach – wskazuj też obszary, które dobrze funkcjonują i nie wymagają zmian. Jeśli natomiast skoncentrujesz się wyłącznie na pozytywach, podważy to wiarygodność oceny.
- Zadbaj o to, by rekomendacje były **szczegółowe, precyzyjne i realistyczne** (możliwe do wdrożenia), dzięki czemu będą też **praktyczne, trafne i użyteczne**.
- Każdemu zaleceniu przypisz **adresata** (z którym zostanie wcześniej uzgodnione), **termin realizacji** oraz **stopień ważności**, ponieważ zwiększa to szanse na jego wdrożenie.

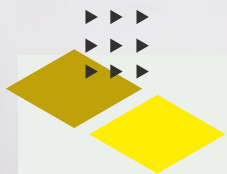
Wnioski i rekomendacje można przedstawić w **zwięzłej tabeli** jako podsumowanie czy streszczenie raportu bądź w postaci samodzielnego „produktu finalnego” przeprowadzonej ewaluacji. Poniżej znajduje się przykładowa tabela rekomendacji odnosząca się do ewaluacji projektu szkoleniowego:

Obszar problemowy: Organizacja szkolenia	
Problem/zjawisko	Zajęcia są prowadzone do godziny 20:00.
Przyczyna	Organizatorzy chcą przeprowadzić szkolenie w ciągu jednego dnia, aby zaoszczędzić na wynajmie sali.
Skutek	Uczestnicy szkolenia są zmęczeni; o tak późnej porze nie są w stanie przyswajać wiedzy.
Skala ważności	Kluczowy
Rekomendacje	Wcześniejsze rozpoczynanie i kończenie zajęć (najpóźniej o 18.00) lub ich realizacja w ciągu dwóch dni.
Korzyści	Lepsze przyswojenie wiedzy przez uczestników, a także większa satysfakcja z udziału w szkoleniu.
Adresat rekomendacji	Organizator szkolenia (wskazujemy konkretny podmiot)
Termin realizacji	Niezwłoczny (jeśli to możliwe warto podać konkretny termin)

W uproszczonej wersji tabela wniosków i rekomendacji może wyglądać tak: (Narzędzie 9B):

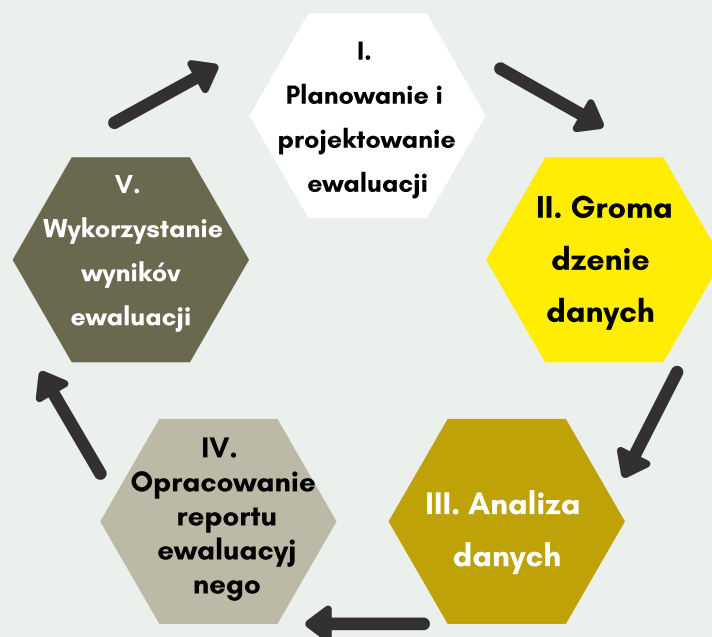
Problem	Wniosek	Rekomendacja	Oczekiwany efekt lub sposób wdrożenia	Adresat rekomendacji	Termin realizacji

6.2. Czym charakteryzuje się dobry raport?

Raport jest **zwięźczeniem** procesu ewaluacji, ponieważ prezentuje jej koncepcję, przebieg i wyniki badania, a także wnioski i rekomendacje, które na nich bazują.

Diagram 4. **Cykl ewaluacji**

Podczas procesu ewaluacji mogą powstawać **różne rodzaje raportów**, np.:

Tabela 8. Typy raportów

Wstępny (metodologiczny) – szczegółowo opisuje koncepcję ewaluacji (przekazywany przed rozpoczęciem badania)	Końcowy – przedstawia koncepcję ewaluacji, wyniki badania oraz wnioski i rekomendacje (przekazywany po zakończeniu badania i przeanalizowaniu jego wyników)
Częstkowy – obejmuje pewien zakres prowadzonej ewaluacji (np. zadania projektu, które już się zakończyły)	Całościowy – obejmuje pełen zakres realizowanej ewaluacji
Okresowy – opracowywany w ramach ewaluacji okresowej	Roczny, półroczny, kwartalny – przygotowany w ramach ewaluacji bieżącej (raport z tej ewaluacji nie musi obejmować danego przedziału czasu, a np. kolejne zadania projektowe)
W wersji roboczej – pierwsza wersja jest przekazywana interesariuszom w celu zgłoszenia uwag i naniesienia poprawek	W wersji finalnej – kolejna, skorygowana wersja ma zazwyczaj charakter ostateczny

Raport końcowy może zostać sporządzony w **różnych formach**, które – podobnie jak zakres prezentowanych w nich treści – powinny być **dostosowane do potrzeb** poszczególnych grup odbiorców (interesariuszy ewaluacji). Do przykładowych sposobów **przedstawiania i promowania** wyników ewaluacji należą:

- Raport **końcowy w wersji elektronicznej** (rzadziej papierowej) rozpowszechniany wśród interesariuszy i/lub zamieszczony w **internecie** (np. na stronie projektu czy podmiotu zamawiającego ewaluację),
- **Streszczenia raportów** w postaci **folderów/ broszur informacyjnych** zawierających kluczowe wnioski i rekomendacje,
- **Prezentacja multimedialna** podczas konferencji i spotkań np. z interesariuszami, partnerami,
- **Infografika** zamieszczona na stronie projektu, przekazana mediom lokalnym,
- **Postery** (wydrukowane plakaty) prezentowane podczas różnych wydarzeń, np. konferencji, pikników,
- **Filmy** (video prezentacje) skierowane do licznej widowni, w tym rozproszonej, zamieszczane w internecie,
- **Follow-up** – prezentacja efektów wdrożenia rekomendacji.

Raport w wersji rozbudowanego **dokumentu tekstowego** może mieć następującą strukturę:

- **Strona tytułowa** – nazwa podmiotu zamawiającego ewaluację, nazwa podmiotu realizującego ewaluację (jeśli ewaluacja była zewnętrzna), data opracowania, autorzy, tytuł (np. ewaluacja ex-post projektu X),
- **Streszczenie** – główne elementy koncepcji ewaluacji, kluczowe wyniki, wnioski i rekomendacje (konieczne w przypadku obszernych raportów),
- **Spis treści** – umożliwiający automatyczne przejście do danej strony raportu,
- **Wykaz skrótów** (i ew. definicji specjalistycznych pojęć)
- **Wprowadzenie** – informacje nt. instytucji zlecającej, rodzaju i terminu jej realizacji, nazwy ewaluowanego projektu, źródeł jego finansowania, organizacji, która go realizowała
- **Przedmiot i zakres ewaluacji** – zwięzły opis ewaluowanego przedsięwzięcia oraz elementów, które uwzględniono w ewaluacji,
- **Cele ewaluacji** – wyjaśnienie, czemu ewaluacja miała służyć, czego po niej oczekiwano,
- **Kryteria i pytania ewaluacyjne** – wskazanie, pod jakim kątem szacowano wartość przedmiotu ewaluacji / czego chciano się dowiedzieć przy pomocy ewaluacji, jakie informacje zdobyć,
- **Kwestie metodologiczne** – opis źródeł informacji i zastosowanych metod badawczych, sposobów doboru prób, przebiegu badania, poziomów responsywności (jaki odsetek osób uczestniczył w badaniu w stosunku do planowanych). Warto opisać problemy, na które natrafiono podczas realizacji badania, a także sposoby i efekty radzenia sobie z nimi,
- **Opis wyników ewaluacji** – opis zebranych podczas badania wyników jakościowych i ilościowych wraz z interpretacją, według przyjętego sposobu prezentacji (np. zgodnie z kryteriami / pytaniami ewaluacyjnymi). Wyniki pochodzące z różnych źródeł, uzyskane przy pomocy danych metod należy skonfrontować (triangulacja). W każdym rozdziale warto zamieścić podsumowania cząstkowe,
- **Wnioski i rekomendacje** – zwięzła, ale treściwa odpowiedź na pytania ewaluacyjne. Wnioski muszą bazować na wynikach badania, a zalecenia ściśle się do nich odnosić,
- **Załączniki/aneksy (opcjonalnie)** – np. wykorzystane narzędzia badawcze, zestawienia tabelaryczne, studia przypadku, itp.

Warto pamiętać, że niezależnie od tego, na jaką formę raportu się zdecydujemy, zarówno w przypadku ewaluacji zewnętrznej, jak i wewnętrznej wszelkie zmiany treści tego dokumentu wymagają **zgody ewaluatora**.

Jeżeli chcesz dowiedzieć się więcej nt. tabeli uwag do raportu ewaluacyjnego, kliknij [TUTAJ](#).

Dobry raport ewaluacyjny powinien spełniać następujące warunki:

- jest **adekwatny** do warunków zamówienia i potrzeb odbiorców, został napisany **zrozumiałym** dla nich językiem,
- zawiera wykaz użytych **skrótów** (i ew. definicji kluczowych **pojęć**, gdy np. raport ma być prezentowany szerszemu audytorium, które może ich nie znać),
- ma **przejrzystą** i **czytelną** strukturę,
- ma **zwięzłą** formę, a jednocześnie **wyczerpująco** odpowiada na pytania ewaluacyjne (bez tzw. „lania wody”),
- opiera się na **wiarygodnych i rzetelnych** wynikach, które zostały poprawnie przeanalizowane,
- przedstawia nie tylko uzyskane **wyniki**, lecz także ich **interpretację**, wskazuje na **związek** pomiędzy danymi i wpływającymi z nich wnioskami,
- zawiera **uprawnione wnioski** i odnoszące się do nich **użyteczne rekomendacje**,
- zawiera elementy **graficzne** (tabele, wykresy, schematy) oraz **cytaty** z wypowiedzi respondentów, które uatrakcyjniają odbiór treści raportu.

W **zweryfikowaniu jakości** raportu ewaluacyjnego pomoże poniższa tabela, w której wyszczególnione kryteriami jego oceny. Można samodzielnie dobrać jej skalę (liczbową lub słowną) i ocenić własny lub zlecony raport. Np. Ocena liczbowa w 5-punktowej skali, gdzie 1 oznacza najniższą, w 5 najwyższą wartość, lub skala słowna np. „celujący”, „bardzo dobry”, „dobry”, „dostateczny”, „niedostateczny”.

6.3. Jak dostarczyć odbiorcom ewaluacji to, czego potrzebują

Możliwość **wykorzystania wyników** ewaluacji jest uzależniona od **jej rodzaju**, tj. momentu/ cyklu życia projektu, w którym prowadzona jest ona prowadzona.

Najwięcej możliwości wprowadzenia zmian daje nam ewaluacja **ex-ante**, realizowana w momencie, gdy ewaluowane przedsięwzięcie/projekt jeszcze się nie rozpoczęło.

W przypadku ewaluacji **okresowej** możliwość wykorzystania rekomendacji w celu wprowadzenia określonych zmian jest ograniczona, gdyż projekt jest w trakcie realizacji, poszczególne działania są stopniowo wdrażane. Niemniej jednak niektóre jego elementy mogą być jeszcze modyfikowane, np. po to, by lepiej dostosować prowadzone działania do potrzeb ich odbiorców/czyń, czy zapewnić osiągnięcie zaplanowanych wskaźników na założonym poziomie, bądź dostosować je do zmienionych warunków realizacji projektu.

Z kolei wyniki ewaluacji **ex-post** mogą nam jedynie pomóc w planowaniu kolejnych (takich samych lub podobnych) przedsięwzięć, ponieważ ewaluowany projekt został już zakończony. Czasami wyniki ewaluacji można wykorzystać już w bieżącej pracy, gdy są związane z kwestiami organizacyjnymi czy zarządczymi.

Rozpowszechnienie wyników ewaluacji (najczęściej w postaci wniosków i rekomendacji) wśród jej interesariuszy stanowi bardzo ważny etap. Przyczynia się do lepszego **zrozumienia** potrzeby wprowadzenia zmian, wzmocnienia **współpracy**, **zaangażowania** oraz **motywacji** do działania, a także uzyskania **wsparcia** w tym procesie.

Udostępnienie wyników ewaluacji innym osobom/podmiotom może świadczyć o zdolności Twojej organizacji do autorefleksji nad **wartością** i **jakością** prowadzonych działań oraz gotowości do podjęcia **dyskusji** nt. różnych aspektów przedmiotu ewaluacji, a także umiejętności oceny jego **mocnych** i **słabych** stron oraz chęci **rozwoju** i **doskonalenia** we współpracy z innymi interesariuszami.

ROZPOWSZECHNIANIE WYNIKÓW EWALUACJI (NARZĘDZIE 11)

ODBIORCA WYNIKÓW Do kogo adresujesz informacje?	FORMA INFORMACJI W jakiej formie powinny być zaprezentować wyniki ewaluacji?	CEL Dlaczego chcesz informować odbiorców? Co chcesz uzyskać?	ZAWARTOŚĆ Co chcesz zakomunikować? O czym chcesz informować odbiorców?	DEADLINE Kiedy należy poinformować odbiorców
Nasza organizacja	dokument tekstowy	wprowadzenie zmian służących udoskonaleniu projektu	napotykanie trudności i możliwości usprawnień, wprowadzenie niezbędnych zmian do kolejnej edycji projektu	na bieżąco oraz jako podsumowanie projektu
Interesariusz/ Partner	prezentacja multimedialna	poprawa współpracy w realizacji projektu	przebieg procesu realizacji projektu, napotykanie trudności, możliwości usprawnień	okresowo oraz na koniec projektu
Inni odbiorcy np. społeczność lokalna	infografika	zwiększenie poparcia społecznego dla projektu	stopień osiągnięcia założonych rezultatów, dostosowanie projektu do potrzeb odbiorców, jego użyteczność	na zakończenie projektu

